

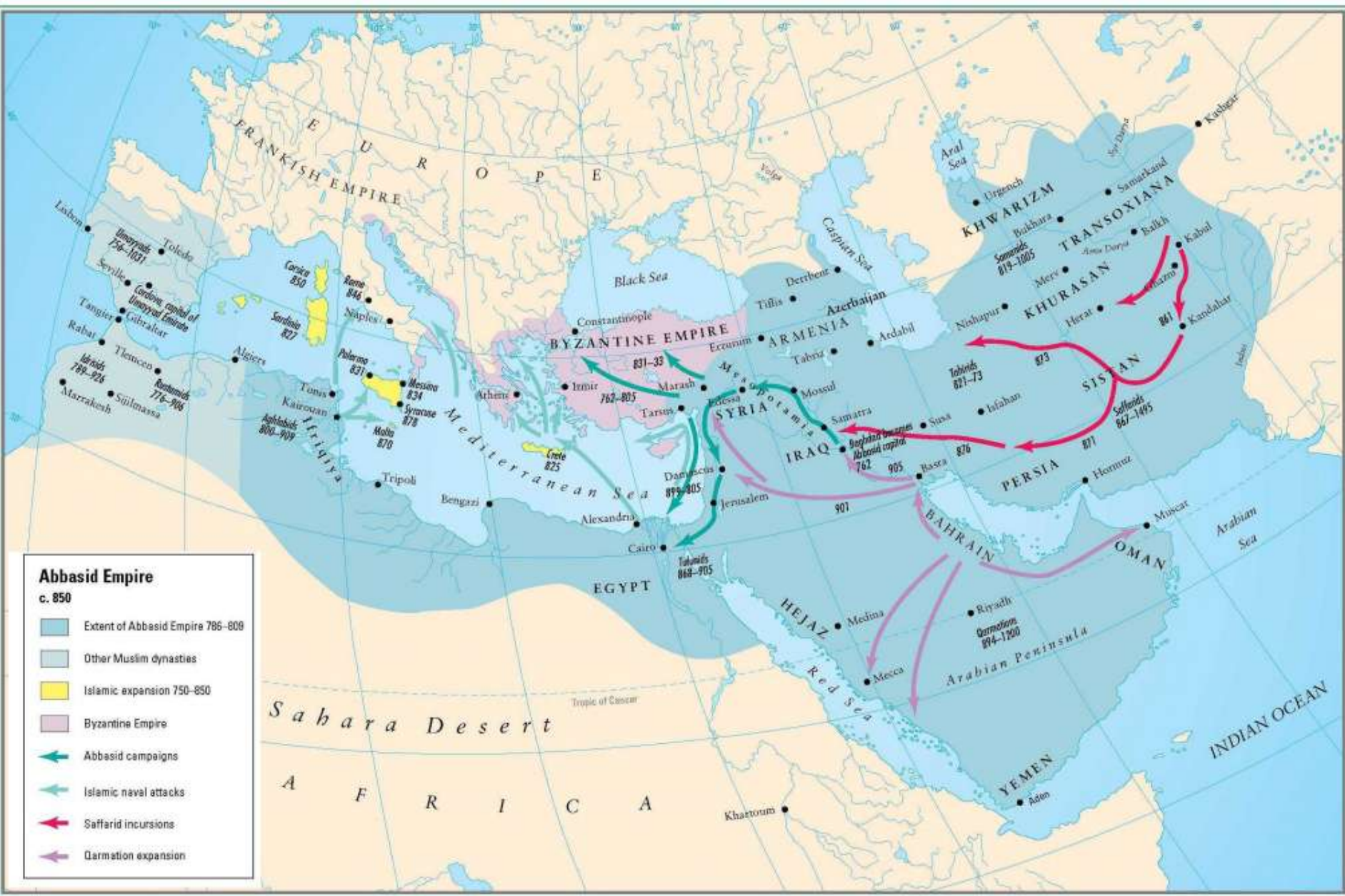
İSLAM TARİHİ II

DR. HALİDE ASLAN

Konular

- * Abbasiler
- * Kuruluş
- * Harun Reşid Dönemi sonuna kadar

Abbasid Empire
c. 850

- Extent of Abbasid Empire 786–809
- Other Muslim dynasties
- Islamic expansion 750–850
- Byzantine Empire
- Abbasid campaigns
- Islamic naval attacks
- Saffarid incursions
- Qarmatian expansion

ABBASİLER KURULUŞ HARUN REŞİD DÖNEMİ

Kaynaklar:

- * Hakkı Dursun Yıldız, Şerare Yetkin, "Abbasiler", **DİA**, I, 1-56.
- * Philip H. Hitti, (çev. Salih Tuğ), **Siyasi ve Kültürel İslâm Tarihi (IV Cilt)**, İstanbul, 1968.
- * Bahriye Üçok, **İslâm Tarihi Emeviler-Abbasiler**, Devlet Kitapları, Ankara, 1979.
- * Cem Zorlu, **Din ve Siyasal Söylem/ Abbasi Devleti'nin Meşruiyet Kavgası**, İstanbul, 2006..

Kuruluş

Ebu'l-Abbas Abdullah (4 yıl) (132-136/749-754)

- * Abbasi ailesi yarım asra yakın Emevilerin kendilerine yaptıkları zulüm, baskı vb. hareketler nedeniyle iyice kinlenmiş ve fırsat ellerine geçince bu kin ve intikamlarını ölümlerden bile esirgememişlerdir.
- * İhtilalle başa geldikleri için endişe içindedirler ve bu korku ile endişe ile karşılarında hiçbir güç bırakmamaya azmetmişlerdir.

Kuruluş

- *Seffah kardeşi Ebu Cafer'i Cezire ve Azeybaycan valiliđine atadı
- * Amcası Davud'u Hicaz, Yemen ve Yemame valiliğine atadı.
- *Amcası Abdullah'a Suriye valiliđini verdi.
- *Amcası Süleyman'a Basra, Bahreyn, Umman valiliđi,
- *Ebu Avn'e Mısır
- *Ebu Müslim'e, Horasan ve Irak valiliklerini verdi.
- *Kuzey Afrika ve Endülüs hariç bütün Emevi toprakları Seffah'a biat etti.
- *Seffah kardeşi Yahya'yı Musul'a gönderdi. 12000 kişiyle, Musul'un çoğu öldürüldü.
- *Horasanlı süvarilerin kumandanı Bessam da isyan etti, bastırıldı.

Kuruluş

Talas Savaşı:

- * Kuteybe b. Müslim'in Maverâünnehir'de Buhara, Semerkant ve Şaş'ı almaları üzerine ilerleyen Arap orduları karşısında Türkistan'daki Türk Beylerini Araplara karşı Çinlilerden yardım istemeye sevk etti.
- * Çinliler Koçayı, Doğu Türkistan'ı işgal ettikleri Tokmak şehrini ele geçirdiler, çiftçi ve askerleri esir aldılar.
- * Araplar ve Çinliler karşı karşıya kaldılar.
- * Tudun'un oğlu Araplara giderek yardım istedi.
- * Ziyad b. Salih kumandasındaki İslam Kuvvetleri ile Türkler 751'de Çinlilerle Talas nehri yakınlarında karşılaştılar.
- * Çin ordusu imha edildi. İç karışıklığa düştü ve uzun süre Türk topraklarına saldıramadı.
- * Bu zafer Türklerin ve Müslümanların ortak zaferi oldu.

Kuruluş

- * 754' te Ebu Müslim ve Ebu Cafer önce Seffah'a geldiler sonra hacca gittiler.
- * Ebu Müslim bir hükümdar gibi davrandığı için Mansur endişelenmiş, öldürülmesi gerektiğini düşünmüştür.
- * Seffah 754'te 33/36 yaşında Enbar'da vefat etti.
- * İyi kalpli olduğu ancak devleti ve ailesine rakip olabileceklere tahammül edemediği söylenir.
- * Ebu Seleme ile evli olduğu ve başkası ile evlenmediği ifade edilir.
- * Dönemi Abbasilerin kuruluş ve intikam devri olmuştur.
- * Her şeye rağmen bu dönem için şöyle bir yorum yapılmıştır: "Emeviler Sıffin'de öldürülen Müslümanların kanı üzerine devlet kurmuşlar, aynı şekilde kanlı olarak ortadan kaldırıldılar".

Kuruluş

Ebu Cafer Mansur (21 yıl) (136-156/754-775)

- * Seffah kardeşi Ebu Cafer Mansur'u veliaht tayin etti
- * Seffah öldüğünde Mansur hacda idi, biatı İsa b. Musa aldı.
- * Suriye Valisi Abdullah b. Ali'ye (Mansur'un amcası) mektup yazılıp Mansur'a biat istendi, ancak o halifeliğin kendi hakkı olduğunu söyledi.
- * Üzerine ordu gönderildi. Abdullah kaçıp kardeşine sığındı. Kendisi için eman alındı ve hapsedildi. Ölümü feci olmuş.
- * Ebu Müslim Abbasilerin kuruluşunda büyük emeği olan efsanevi bir şahıstır. Mansur Müslim'in gücünden korktuğu için onu öldürtmüştür.
- * İran Mecusileri Ebu Müslim'in uluhiyetine inanırken Babekiler, Hürremiler, Batıniler kendi itikadlarının menşei görürler onu.
- * 756-57 'de Malatya yeniden imar edildi. Bizans'la esir değişimi yapıldı. Manisa alındı.

Kuruluş

- * Horasan ahalisinden olup, Ebu Müslim taraftarı ve tenasühe inanan bir grup Ravendiye taifesi ortaya çıktı. Haşimiye'den kovuldular.
- * Hz. Hasan ailesinden Abdullah b. Hasan ve Hasan'ın oğulları Muhammed ve İbrahim'in isyanlarından Mansur hep korkmakta idi. Medine valisine bunları sürekli baskı altında tutması emrini verdi. Baskı karşısında Muhammed ve kardeşi kaçtılar ve saklandılar. Aden, Sind ve Kufe'ye kadar gittiler. Bulunmaları için akrabalarına işkence edildi ve isyan çıktı, bastırıldı.
- * Mansur kendi devletine ait müstakil bir merkez ararken, Bağdad'ın yerini buldu. 762'de şehrin inşasına başladı. 4 yıl sürdü. Ortaçağ'ın İslam Dünyasının incisi olarak adlandırıldı.
- * Seffah, Mansur'u veliaht tayin ederken, İsa b. Musa'yı (yeğen) da Mansur'a veliaht tayin etmişti.

Kuruluş

- * Mansur oğlu Muhammed Mehdi'yi veliaht tayin etti. İsa'yı vazgeçirdi.
- * İsyân ve imar faaliyetleriyle dolu yaşamında yorulan Mansur, öleceğini düşününce Hacca gitmiş, yolda ölmüştür.
- * Mansur, şiddet, güç ve kuvvet, ihtiyat, azim, uyanıklık, sulh severlik halkın menfaatine önem vermek sarayında ciddiyet ve çalışkanlık bakımından Abbasi halifelerinin en büyüğü addedilir İslam Tarihçileri tarafından.
- *'Üç şey hariç hükümdarlar her şeye katlanabilir: Sırrın ifşası, aileye taarruz, mülke tecavüz' sözü meşhurdur.

Kuruluş

3- Muhammed Mehdi (10 yıl) (158-169/775-785)

- * Babasının ölümü üzerine biat almıştır.
- * Babası dolu bir hazine, kendilerine mahsus bir payitaht ve huzuru büyük ölçüde sağlanmış, bir memleket bırakmıştır.
- * Merhameti ile tanınırdı.
- * Yumuşak biri olduğu için halife olunca babasının şiddet izlerini silmeye çalıştı.
- * Hasan'ın torunun hapisten çıkarıp maaş bağlanmıştı.
- * Mansur'un peygamber ailesinden aldığı evrakı geri vermiştir.
- * Hacca gidince Hicaz fakirlerini 30 milyon dirhem para ve 150 bin elbise ihsan ettiği rivayet edilir.
- * Mescid-i Nebevî'yi tamir ettirdi.

Kuruluş

- * Ebu Müslim Horasani'nin öldürülmesinden sonra Horasan'daki Mecusiler çeşitli adlar altında isyan etmişlerdi. Mani görüşü ile Mazdek Kominist inancını birleştirdiler. Mehdi bunların üzerine kuvvetler sevkedip ortadan kaldırmaya uğraşmıştır. Mukanna ve yanındakileri zehirleyip yakmıştır.
- * Bizans'la muharebeler devam etti. Maraş üzerinde oldu. Oğlu Harun'u Anadolu içlerine gönderdi, Ceyhan'a kadar gelindi.
- * İstanbul'a gelindi, Bizans tahtındaki İrene ile anlaşma yapıldı.
- * Mehdi Ali b. İsa'yı veliahtlıktan uzaklaştırıp oğulları Musa el Hadim'e, Harun'u veliaht yaptı.
- * Ölüm sebebi belli değildir.
- * Babasının bıraktığı Beytül Mal'i bol bol harcamıştır. Babasının zulümlerini bu şekilde telafiye çalışmıştır.

Kuruluş

4- *Musa el-Hadi (169-170/785-786)*

- * Halife olduğunda 24 yaşında idi.
- * Hasan soyundan Hüseyin Medine'de isyan etti. Ordular yendi. Aile dağıldı çeşitli yerlerde devletçikler kurdular.
- * Zındıklara karşı mücadele etti sürekli
- * Kardeşi Harun'u bertaraf edip oğlu Cafer'i küçük yaşta veliaht yapmak istemişti. Kendisini destekleyenler olduğu gibi Harun'u da destekleyenler olmuştur.
- * Harun bir süre Bağdat'tan uzaklaşıp sonra geri dönmüştür.
- * Rahatsızlığı sebebiyle ölmüştür.
- * Uyanık, gayretli, cömert, büyük işler yapmaya kabiliyetli, cesur, duygulu, tedbirli, atılgan olduğu rivayet edilir.
- * Huyuna giden kimselere ihsanlarda bulunmuştur.

Harun Reşid Dönemi

5- *Harun er-Reşid (23 yıl) (170-193/786-809)*

- * Hadi'nin vefatı üzerine babasının vasiyeti üzerine 22 yaşında Harun halife oldu. Yahya b. Bermek'i vezirliğe getirdi. Mührünü kendisine teslim etti.
- * Onun dönemi Asya'da Arap saltanatının en parlak devridir.
- * Arabistan geceleri 1001 gece masallarına konu olmuştur.
- * Büyük halife, dindar, müşfik ve haşmetli olarak anılmıştır.
- * Asker olması dolayısıyla muharebelere bizzat katılmıştır.
- * Tebaasını bizzat dolaşarak kontrol ederdi. (Hz. Ömer gibi)

Harun Reşid Dönemi

- * Bermekiler Belh dolaylarında inançlı bir ailedir Abdülmelik b. Mervan döneminde Müslüman olmuşlardır. Abbasilerin kuruluşuna hizmet etmişlerdir. Harun'un hilafetinin başarı sebeplerinden biri Bermekilerin faaliyetleridir. Harun Reşid'e 17 yıl sadakatile hizmet etmişlerdir. Devletin bütün kademelerine el atmaları kıskançlıklara sebep olmuştur. Hükümdarların hiç birisi kendi ailelerine rakip tanımayacakları için Bermekiler de haddi aşmış ve Harun tarafından ortadan kaldırılmışlardır.
- * Kuzey Afrika Abbasiler döneminde sürekli karışıktı. İbrahim b. Ağleb Harun'a başvurmuş, Kuzey Afrika'nın idaresini babadan oğula geçecek şekilde kendisine verirse sulh ve asayişi sağladıktan sonra yılda 40 bin dinar ödeyeceğini söylemiştir. Harun da bu teklifi kabul etti.

Harun Reşid Dönemi

- * Bizans'la mücadeleler devam etti.
 - İrene ile yapılan anlaşmayı Bizanslılar bozdu. İslam memleketlerine saldırdılar. Zayıf verdiler. Ankara ve Niğde Abbasilere geçti.
 - Kıbrıs ve Girit ele geçirildi.
 - Bizans yeniden anlaşma istedi, imzaladı ve esirler değiştirildi.
 - İrene tahttan düşürülüp I. Nikoforos hükümdar oldu.
- Anlaşmayı bozdu.
 - İki ordu Orta Anadolu'da 803'te savaştı, Bizans feci şekilde mağlup oldu ve Nikoforos sulh istedi. Haraç vermesi şartıyla anlaşma imzalandı.
 - Nikoforos yeniden anlaşmayı bozdu. Yine savaşıldı, yine anlaşma yapıldı.
 - Ereğli, Misis, Konya, Efes, Ankara alındı.

Harun Reşid Dönemi

- * Güney Doğu Anadolu'da başlayan Hazar kıpırdanmaları Halid b. Bermek tarafından bastırıldı.
- * Arap idarecileri arasındaki anlaşmazlıklar Hazarlara karşı karşıya getirdi.
- * Hazar Hakanı demir kapıyı geçip İslam memleketlerine saldırdı.
- * Harun Yezid b. Mazyed'i Azerbaycan'a gönderdi. Hazarları mağlup edip oradan gönderdi.
- * Harun Avrupa'da Şarلمان'a kıymetli hediyeler göndermiştir. (Karılıklı menfaat üzerine kurulu diplomatik bir ilişki söz konusudur.)

Harun Reşid Dönemi

- * Üç oğlunu birbirine veliaht tayin etmiştir. Muhammed el Emin, Abdullah el-Memun, Kasım el-Mu'temid.
- * Rahatsız olarak Doğu seferine çıktı. Tus'da rahatsızlığı arttı. 809'da vefat etti.
- * Harun malik olduğu sonsuz iktidar sayesinde nefsine karşı ne kadar kanaatkarsa, millete karşı o derece faydalı ve fedakar bir şahsiyet olarak anıldı.
- * Sarayı zamanın en muhteşem saraylarından. Dünyanın her yerinden gelen alim, sanatkar, şair ve fakihler, kadılar, yazarlar, şarkıcılar halifenin kapısında toplanırdı.

Harun Reşid Dönemi

6- Muhammed el-Emin (4.5 yıl) (193-198/809-813)

- * Halife Harun öldüğünde oğulları Emin Bağdat'ta, Memun Merv'de, Kasım Kinnesrin'de idi.
- * Halifelik alametleri asa, yüzük ve kılıç Bağdat'a Emin'e getirildi. Emin'e biat edildi.
- * Me'mun değerli hediyelerle kardeşini tebrik etti.
- * Emin'in annesi Zübeyde hilafet sarayına yerleşti. Saraya kadın hakimiyeti
- * Emin ile Me'mun arasında kısa süre sonra anlaşmazlık ortaya çıktı.
- * İki kardeşin tabiatları farklıydı. Harun iki oğlunu da zamanın en iyi alileri ve hocaları nezaretinde yetiştirmeye çalışmıştır.

Harun Reşid ve Sonraki Dönemi

- * Harun vefatından önce Horasan'da bulunan ordu ve hazineyi Me'mun'a bırakmıştır. (Emin'e halifelik bırakıldı. Bu arada Me'mun da Horasan'ı idare edecekti.)
- * Harun öldüğünde vezir Fazl b. Rebi' Horasan'daki ordu ve hazineyi alıp Bağdat'a döndü ve yeniden vezir oldu.
- * Me'mun yanında bulunan sadık adamlarının gayretiyle hazinesizlik ve askerliğin ortaya çıkardığı boşluğu gidermeye çalıştı. İşleri yoluna koydu.
- * Me'mun yanında bulunan sadık adamlarının gayretiyle hazinesizlik ve askerliğin ortaya çıkardığı boşluğu gidermeye çalıştı. İşleri yoluna koydu.
- * Vezir Fazl b. Rebi' Emin'i kendinden sonra oğlunu veliaht yapması konusunda kışkırttı.

Harun Reşid Dönemi

- * Emin'in kardeşi Me'mun'un veliahtlığını iptal ederek kendi oğlunu bu makama atamak istemesi üzerine, Araplar ile çoğunluğunu İranlılar ve Türklerin oluşturduğu Horasanlılar arasında iktidar mücadelesi yaşandı.
- * Araplar Me'mun'un başa gelmesiyle Horasanlıların nüfuzunun artacağından endişe ediyorlardı.
- * Yaklaşık 4 yıl süren iktidar mücadelesi ve iç savaşın sonunda Me'mun halifelik makamına geçmiştir. Bu geçiş büyük savaşlar sonunda olmuştur.
- * Me'mun son savaşın sonucundan sonra kendisi adına hutbe okunmasını ve kendisine Emirü'l-mü'minin ünvanının verilmesini istedi.
- * Emin'in ordularının üst üste yenilmesi üzerine Me'mun'un ordu komutanı Tahir'i bol vaadlerle kendi safına çekmeye çalışmıştır. Bunun etkisi olmamıştır. Bağdat yağmalanmıştır.

Harun Reşid Dönemi

- *Emin hazineyi taraftarlara dağıtmış hatta değerli eşyaları da dökümlerle para olarak yine dağıtmıştır. Ancak faydası olmamıştır.
- *Emin'in bazı kumandanları da eman ile Tahir tarafına geçtiler.
- *Şehre ambargo konuldu ve sıkıntı baş gösterdi.
- *Emin hal edildi ve annesi, cariyeleri ve çocukları ile Medinetü'l-Mansur sarayına sığındı. Kaçmak istedi ancak yakalandı. Hapsedildi, daha sonra da öldürüldü.
- *Şahsiyet olarak kuvvetli, yakışıklı, kahraman, güzel ve tesirli konuşan, belagat, edeb ve fazilet sahibi ancak tedbir olmaktan kabiliyetsiz ve ileri görüşlülüğü yoktur.
- *Fazl b. Rebi' gibi kişilerin etkisinde çok kalmıştır.
- *İş başına geçtikten sonra memleketin her tarafından getirttiği rakkase ve şarkıcılarla bir rakkase topluluğu oluşturdu.
- *Dicle nehri üzerinde arslan, fil, kartal, yılan şeklinde çok süslü beş tekne yaptırmış bunları nehirde yüzdürüp zevkü safa ile vakit geçirmiştir.